

Adrian BUZDUGAN¹

Emil Cioran - Circumstanțele unei vinovății asumate

Emil Cioran - The circumstances of an assumed guilt

Abstract: This article summarizes some of the conclusions of a larger paper where we have extensively described the context and circumstances leading to young Emil Cioran's "crime of sympathy" for the interwar far-right movement. It is rather unbelievable how, in most cases, Cioran's detractors do not take into consideration the many mitigating factors characterizing his particular situation: the novelty and apparent viability of the totalitarian solutions during his time, the sublimed perception of the legionary phenomenon, the obvious limitations of the transitivity of guilt, the blind passion for a genuinely great Romania, etc. Similarly, they cannot answer a simple question: Why wasn't Cioran a registered member of the legionary movement?

Keywords: Cioran, Legionary Movement, interwar period, political delusions, "crime of sympathy"

Probabil că n-aș fi înțeles niciodată nefasta influență a Legiunii Arhanghelului Mihail asupra tânărului Cioran, dacă eu însumi n-aș fi prins sfârșitul regimului comunist, apoi repugnanta cleptocrație ce i-a urmat – abracadabranta democrație medievală, cu „baroni locali” și pălmași obligați –, perpetua nevoie de dreptate solicitând imperios o reacție, părând să legitimizeze acțiunea, indiferent din ce zonă obscură a eșichierului politic ar veni, chiar și dinspre o inexistentă extremă dreapta.² „Acest dublu fel de a dezerta din istorie – pe de o parte limfatismul milioanei de deșolate și dispuse să accepte ca istoria să se facă peste capetele lor, pe de alta

¹ PhD Student, „Stefan cel Mare” University of Suceava, Romania, adybuzdugan@yahoo.com

² În condițiile în care a fost publicat și volumul *Procesul lui Cioran*, ale cărui concluzii se suprapun în parte acestui articol, există posibilitatea ca fragmente din text să fie citate în cronicile de întâmpinare, cum ar fi cazul acestei introduceri, Adrian Buzdugan, *Procesul lui Cioran*, Pitești, Editura Paralela 45, p. 189 *apud* Adi George Secară, „Procesul Tinereții lui Cioran: nebunie, luciditate deformată, dobitoceală sau/și un fel de decadență în răspăr? – «Procesul lui Cioran» de Adrian Buzdugan”, site bookhub, disponibil online la: <https://bookhub.ro/procesul-tineretii-lui-cioran-nebunie-luciditate-deformata-dobitoceala-sau-si-un-fel-de-decadenta-in-raspar-procesul-lui-cioran-de-adrian-buzdugan/> accesat la data de 21 decembrie 2020.

șmecheria și corupția politicianilor –”, consideră Gabriel Liiceanu, „l-a făcut pe Cioran la un moment dat, în tinerețe, să-și piardă uzul rațiunii”³. Orbire care cred că s-a datorat și *noutății* pe care o aveau în epocă soluțiile totalitare. Ca mișcări și regimuri, fascismul și comunismul erau, în debutul secolului XX, „necunoscute în repertoriul tipurilor de guvernare”⁴, cum bine reamintește François Furet în *Trecutul unei iluzii*. Nerepertoriolate nici de Aristotel, nici de Montesquieu, nici de Max Weber, „la ieșirea din primul război mondial, noutatea lor umple toată politica europeană. Mesagere ale unor ambiții imense, în același timp comparabile și inverse, ele hrănesc profeția omului nou, care le e comună, cu idei antagoniste ce le opun. Victoriile lor le transformă rapid din mișcări în regimuri, iar din acel moment imprimă istoriei Europei trăsături absolut noi. Investirea politică totală pe care amândouă o pretind și o celebrează face ca lupta lor de succesoare incompatibile ale civilizației burgheze să fie și mai teribilă”⁵.

E de adăugat că, la o vârstă tânără, contemplația – atunci când există, desigur – tânjește după o finalizare abruptă, după o imediată punere în act a proiectelor, a transformărilor radicale, nu după o decantare a înțelepciunii. De asemenea, dacă ni se pare în firea lucrurilor ca persoanele în vârstă care greșesc să poată beneficia de pedepse mai blânde sau chiar de suspendarea lor, de ce să nu judecăm altfel și păcatele tinereții? Tinerețe care, în esența ei, este situată departe de discernământul și calculul alegerilor mature, de compromisurile și concesiile care tocesc dinții și reduc zbaterele vulcanice la simple bălăceli inofensive, acceptate într-o lume care – nu contează cum merge, bine, rău –, preferă liniștea, aparenta, măcar, pace socială.

Cioran a fost și n-a fost simpatizant, aderent, pseudoideolog al Mișcării. El e cel care a susținut în 1936 că doar „o Românie fanatică este o Românie schimbată la față”, și tot el, treizeci și cinci de ani mai târziu, este cel care mărturisește, „eram tânăr, orgolios și nebun, cuprins ca atâția alții de un soi de delir. Ideea că fac Istorie mă arunca în transă. Ce dobitoci am putut fi!”. Acest „a fost și n-a fost...” nu e marca unei raportări evazive, ci chiar însemnul adevărului, ieșind, ca de atâtea alte ori, în mod neobișnuit la suprafață. Există grade ale «vinovăției» și nuanțări clare ale «căinței», important este să nu cădem, ca atâția alții, în hățișul sofismelor. Condamnarea tânărului Emil Cioran (în multe cazuri derivată vicios din teama de a nu face notă discordantă, necondamnându-l cu vehemență, la unison, într-un deșăntat *argumentum ad populum*) e dublată de o înțelegere

³ Gabriel Liiceanu, *Caiet de ricoșat gânduri sau Despre misterioasa circulație a ideilor de-a lungul timpului*, București, Humanitas, 2019, p. 253.

⁴ François Furet, *Trecutul unei iluzii. Eseu despre ideea comunistă în secolul XX*, București, Humanitas, 1995, p. 170.

⁵ *Ibidem*

(iarăși, de cele mai multe ori ipocrită) pentru retractilitatea moralistului și pentru temerile bătrânului gânditor de a nu fi ostracizat. Spre exemplu, pedantul și prudent-excesivul Nicolae Turcan, în *Cioran sau excesul ca filosofie*, urmează curentul general, încadrându-se în rândul judecătorilor circumspecți: „În ce privește, așadar, implicarea politică din perioada tinereții, suntem nevoiți să recunoaștem că, în acord cu textele publicate atunci, Cioran rămâne un mare vinovat; în același timp însă, a nu observa că nota *extremistă* din textele franțuzești este mai degrabă marca *extremului* Cioran, (...) înseamnă a împinge acuzația prea departe”⁶. Judecător ce nu conține să pronunțe sentințe cu iz caragialesc: „Că a fost vinovat, rămâne indiscutabil. Dar că ar fi rămas până la sfârșitul zilelor extremist este deja prea mult”⁷.

În *Paradoxul român*, Sorin Alexandrescu îi pune în gardă – în mod inutil, se pare – pe răuvoitorii asanatori ai istoriei: „Prezumția de nevinovăție politică la personaje duce la *prezumția de atitudine non-judecătorească* la istoric: acesta nu este și nu trebuie să se erijeze în tribunal politic, sau moral, al istoriei pe care o studiază”⁸. Firește, nici toleranța istoricului nu poate fi nelimitată – când e vorba de crime, spre exemplu –, nici nevinovăția politică nu poate exclude vina morală, „aș introduce”, spunea Sorin Alexandrescu, „*răspunderea morală* ca un termen corelativ al *nevinovăției politice*”⁹. „Nu orice membru al Mișcării legionare, și cu atât mai mult nu orice simpatizant al acesteia, poate fi (...) considerat vinovat de crimă în sensul în care au fost vinovați «decemvirii» pentru uciderea lui Stelescu în 1936. Dacă putem extinde acuzația de vină la inspiratorii, direcți sau chiar și indirecti ai acestora, nu o putem extinde și la cei care doar au știut de crimă, și n-au protestat. Iată de ce nu cred că pot fi judecați de complicitate la crimă unii intelectuali precum Nae Ionescu, Mircea Eliade și alții. Este desigur regretabil că ei nu au reprobato aceste crime (...), dar nu ne putem reformula regretul în acuzația că ei ar fi fost părtași la crimă. Pledez deci (...) pentru stabilirea exactă a *nuanțelor implicării*, înainte de-a ne lansa în evaluări morale globale, și ca atare irelevante”¹⁰.

Și Sorin Alexandrescu mai distinge în mod corect încă o problemă: în epocă, «fenomenul legionar» era perceput de către publicul larg, inclusiv de parte a intelectualității, ca „o imagine sublimată, ipostaziată”¹¹. Nu se știa că în timpul rebeliunii, de exemplu, jaful fusese unul de proporții – zeci de tone de mărfuri, alimente, obiecte casnice, îmbrăcăminte –, sumele

⁶ Nicolae Turcan, *Cioran sau excesul ca filosofie*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2008, p. 283.

⁷ *Ibidem*, p. 281.

⁸ Sorin Alexandrescu, *Paradoxul român*, București, Editura Univers, 1998, p. 18.

⁹ *Ibidem*, p. 19.

¹⁰ *Ibidem*, p. 20.

¹¹ *Ibidem*, p. 245.

prădate în timpul rebeliunii cifrându-se la 100 de milioane¹². Iar „perversitate, sadism, cruzime”, observa Lucrețiu Pătrășcanu, „au existat, desigur, la toți acei care au bătut, schingiuit și asasinat zeci și sute de oameni în numele Legiunii, precum și la acei care au comis ororile din timpul rebeliunii”¹³.

„Utopia legionară se naște astfel la confluența unei crize de ideal și a unui delir esențialist”, remarcă Sorin Alexandrescu, „ambele ignoră al doilea concept al realului: legionarismul concret”¹⁴. Pe aceeași linie, „Nae Ionescu, Mircea Eliade și alți intelectuali, care au scris despre legionari, au căzut ei înșiși, la un moment dat, în plasa în care se zbăteau legionarii, în iluzia că «faptele» nu se leagă de «cuvinte» și că numai acestea decid evaluarea Mișcării”¹⁵, iluzorie și convenabilă ruptură care duce la «de-responsabilizare», la legitimarea oricărei extravagante și la schizofrenie.

Dacă revenirea lui Cioran asupra opiniilor sale politice, reconsiderarea pozițiilor inițiale, aparent inflexibile, a fost una sinceră sau una interesată, marcată sau nu de oportunism, asta nu o va putea spune nimeni. După cum se știe, mulți îi reproșează lașitatea (Mihail Sebastian, Pierre-Yves Boissau, Marta Petreu), pe de altă parte, e vorba de același tânăr care era în stare să-și pălmuiască un tovarăș, de un tânăr care, la Paris, dă foc portretului regelui, sau care, aflat la Sibiu, urcă deîndată în tren să prindă rebeliunea legionară de la București – acte necugetate care țin de temperamentul năvalnic, de înflăcărea tinereții sau de o implicare bine cântărită?

Că a fost, pentru un timp, simpatizant al Mișcării Legionare¹⁶, nu încapă îndoială, altfel fratele său, Aurel Cioran, legionar devotat, nu i-ar fi spus lui Dan C. Mihăilescu pe la jumătatea anilor '90: „Dragă, aici nu e nici o îndoială: Luț a trădat Mișcarea!”¹⁷. Numai că a fost o simpatie, nestatornică, nu o pasiune nebună. Același Aurel Cioran, fie că voia „să-și anuleze, privită în oglinda celebrității lui Emil, ratarea”¹⁸, fie că nu, când se îmbăta, tuna: „Nu el, eu am fost cu adevărat legionar. Ca legionar, Luț a

¹² Raportul Președinției Consiliului de Miniștri, *Pe marginea prăpastiei*, vol. II, București, 1942, p. 254, *apud* Lucrețiu Pătrășcanu, *Sub trei dictaturi*, Cuvânt înainte și tablou bio-bibliografic de Victor Ionescu, București, Editura 100+1 Gramar, 1996, p. 150.

¹³ Lucrețiu Pătrășcanu, *op. cit.*, p. 151.

¹⁴ Sorin Alexandrescu, *op. cit.*, p. 245.

¹⁵ *Ibidem*, p. 223.

¹⁶ „Publicist legionar”, cum îl denumește Lucrețiu Pătrășcanu în articolul „«Trăirismul» legionar”, e prea mult. În *Pro & contra Emil Cioran. Între idolatrie și pamflet*, Antologie, cuvânt înainte și note de Marin Diaconu, București, Humanitas, 1998, p. 165.

¹⁷ Discuția a avut loc pe când Dan C. Mihăilescu alcătua ediția *Scrisori către cei de-acasă* pentru Humanitas, Dan C. Mihăilescu, *Despre Cioran și fascinația nebuniei*, București, Humanitas, 2010, p. 74.

¹⁸ Gabriel Liiceanu, *op. cit.*, p. 252.

fost o caricatură!”¹⁹. Oricât ar evita atât de încrâncenații acuzatori ai lui Cioran, rămâne o întrebare nepusă, care le zădărnicește orice construcție părtinitoare: *De ce nu a fost Cioran legionar cu acte în regulă?*

Din modul cum îl zugrăvesc prietenii lui apropiați, greu de crezut că unei firi așa aprinse i-ar fi fost frică să facă acest pas, să aibă carnet de membru, insignă și uniformă. Numai că Cioran *nu a fost niciodată membru al Mișcării Legionare*. Îmi imaginez că nici nu dormea cu *Cărticica șefului de cuib* sub pernă, nici nu i se vor găsi vreodată printre manuscrise conspecte la cartea Căpitanului, *Pentru legionari*. Ce l-a împiedicat totuși să devină legionar? Îi era teamă că ar fi putut fi catalogat drept un simplu soldat înregimentat? Că el ar fi fost etichetat simplificator, iar opera lui vulgarizată? Se credea mai presus decât ceilalți legionari, ca pseudoideolog, ca inspirat teoretician făcând parte dintre oamenii superiori, mai presus de formalitățile rezervate plebei, executanților, fanaticilor de rând, eseist ce nu mai avea nevoie de vreo adeziune scriptică, profetica sa *Schimbarea la față a României* contând mult mai mult decât jurământul de credință a unui cirac de rând, reprezentând cu mult mai mult decât o ordinară adeziune? Ori considera că nu are în comun cu Legiunea Arhanghelului Mihail decât prea puține lucruri, prin urmare restul divergențelor nu suportau vreun armistițiu, chiar și formal? Poate fi adevărat ce spune în *Țara mea*, că, deși mișcarea legionară era „singurul indiciu că țara noastră putea fi altceva decât o ficțiune”, „n-am crezut sincer în ea nici măcar un singur moment”²⁰?

Răspunsul l-a dat chiar Cioran, în articolul „Între spiritual și politic”, publicat în *Calendarul*, din 22 ianuarie 1933, înainte de *lucida* sa apropiere de vârtejul politicii, apropiere făcută până la un punct, dincolo de care oricum nu avea de gând să treacă; politica, veche sau nouă, situându-se sub aceleași coordonate demne de tot disprețul pentru un om care prețuiește spiritul:

„Personal, nu cred în nici o doctrină socială și în nici o orientare politică (s.n.), fiindcă imperativul istoriei nu poate să-mi anuleze o perspectivă antropologică, după care sursa inconsistenței lumii sociale și istorice nu rezidă în insuficiența ca atare a sistemelor ideologice, ci în insuficiența iremediabilă a omului și a vieții. (...)”

Pentru un spirit politic, astfel de considerații sunt complet irelevante, deoarece este în structura spiritului politic limitarea, platitudinea și, ca o încoronare, nulitatea. Oamenii politici sunt niște nulități, niște inconstienți, lipsiți complet de un spirit problematic, incapabili să depășească ideea vulgară de eficiență. Ideea de politic este strâns legată de cea de afectivitate.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Cioran, *Țara mea. Mon pays*, București, Humanitas, 1996, p. 18.

Realizarea exterioară și vizibilă, faptul imediat, plat și insignifiant sunt singurele cari contează; restul aparține sferei inutilului.

Politicul aparține domeniului exteriorității. Din acest motiv, valorile politice sunt la periferia valorilor spirituale, iar *a vorbi de primatul politicului echivalează cu un elogiu al platitudinii, nulității și exteriorității* (s.n). Să nu se confunde valorile politice cu valorile vitale. (...)

Dacă politicul este la periferia spiritualului și dacă înspre politic nu evoluează decât oameni fără substanță sufletească și fără posibilități interioare, cu rezerve lăuntrice inexistente, incapabili de cea mai mărunță problematică, atunci, vă mai mirați de ce intelectualii români sunt incapabili de altceva decât de politică?"²¹

În ochii procurorilor nemiloși, contextul istoric, vârsta marilor nebunii, caracterul ei impetuos nu vor constitui niciodată circumstanțe atenuante. Apoi, opera, de o incontestabilă valoare, nu scuză alegerile tânărului Emil Cioran, ci mai degrabă întinde un deget acuzator asupra lor, fiind considerată o mascaradă, o perdea de fum lipsită de orișice sinceritate, implicit de orice valoare în sens moral. E de domeniul evidenței că „ceea ce numim «politic corect» vrea ca Cioran să fie fascist, de extrema dreaptă etc., etc.”²². Ca mulți alții, monograful Richard Reschika este de părere că „nici într-un caz însă, fascinația de scurtă durată a lui Cioran pentru Garda de Fier nu trebuie pusă fără ezitare alături de pactizarea unei părți a intelectualității germane cu nazismul. Dincolo de asta, *Schimbarea la față a României* depune o mărturie elocventă în legătură cu faptul că autorul ei nu a împărtășit niciodată punctele de vedere ideologice realmente importante ale extremei drepte. În locul unei reînțoarceri la tradiția religioasă ortodoxă, la viața rurală și la miturile arhaice ale României, Cioran pledează mai degrabă pasionat pentru modernitate, revoluții și orientare deliberată către Occident, mai ales către Europa Centrală”²³.

Pe atunci România se afla într-o oscilație nelămurită, balcanică, fluxul politicii occidentale aducând „soluții” radicale. Mediocrului guvern Goga i-a urmat dictatura lui Carol al II-lea, asasinarea lui Zelea Codreanu, asasinarea lui Armand Călinescu... La sfârșitul anilor '30, nu doar în ochii unui tânăr disperat de soarta țării sale, dar și „în ochii populației, Garda de Fier părea, din ce în ce mai mult, a fi singura variantă posibilă la care se

²¹ Emil Cioran, „Între spiritual și politic”, în *Calendarul*, an II, nr. 261, 22 ianuarie 1933, *Opere, II. Volume (2). Publicistică. Manuscrise. Corespondență*, București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2012, pp. 330-331.

²² Aymen Hacen, „Alma îl va citi pe Cioran”, în Ciprian Vălcan, *Cioran, un aventurier nemișcat. Treizeci de interviuri*, București, Editura ALL, 2015, pp. 138-139.

²³ Richard Reschika, *Introducere în opera lui Cioran*, București, Editura Saeculum I.O., 1998, pp. 41-42.

putea recurge împotriva unui guvern corupt și ineficace”²⁴ oobservă Fabio Ciaralli în micul său eseu *Emil Cioran. Odissea della lucidità*, 2017. E de înțeles de ce Cioran nu putea suferi o democrație care în România nu adusesese nici măcar coagularea unei conștiințe naționale. Scârbit de lipsa oricărei fărâme de mesianism, de slăbiciunile, complexul de inferioritate al românilor, de xenofobia lor nemotivată și inutilă, Cioran solicita imperios urbanizare, industrializare, transfigurare, dorea o revoluție care „să se înceapă cu brutalitate și să se termine cu sacrificiu”²⁵. Cioran nu era, la momentul respectiv, nici mai mult nici mai puțin decât „un extremist pur”²⁶, un anarhist care-i părea că „întrupează tipul de umanitate cel mai înalt”²⁷.

După Fabio Ciaralli, chiar dacă în timpul șederii sale în Germania Cioran își vede confirmat vitalismul și, confruntat cu istoria, e „pe punctul de a adera la o credință în istorie confundată cu nazismul”²⁸, nu peste mult timp își va da seama că a fost prins în mrejele «nebuniei colective». După al doilea război mondial, cu lagărele de exterminare și toate celelalte atrocități, „Cioran va lua distanță în mod clar față de orbirea sa din tinerețe”²⁹. Mulți îi găsesc «pocăința» tardivă și se îndoiesc de sinceritatea ei, „dar trebuie să recunoaștem”, e de părere eseistul italian, „că scriitorul intenționează fără nicio ambiguitate să-și ispășească «vina» din tinerețe”³⁰.

E foarte posibil ca Cioran să fi trăit cu teama unei reconsiderări a opțiunilor sale din tinerețe. Iar în fața unor procurori părtinitori, a unor instanțe inchizitoriale atemporale – cum s-au dovedit a fi mai ales cele apărute în ultimele două-trei decenii – ar fi fost de-a dreptul inutil să mai încerce să susțină: „am avut întotdeauna o atitudine estetică, și nu una politică”³¹. După sfârșitul celui de-al doilea război mondial și catastrofa desprindere a Europei, pentru un spirit lucid ca Cioran era limpede că orice încercare, oricât de temerară sau de bine intenționată, de a face Istorie e drumul perfect pentru a cădea în istorie. Din motor esențial, istoria devine o simplă consemnare a inumanității, politica, la rândul ei, o iluzie.

Există o fractură manifestă între teoretic și practic, între lumea ideilor și planul istorial. O utopie gândită de-un filosof sau de un scriitor se va

²⁴ Fabio Ciaralli, *Emil Cioran. Odissea della lucidità*, Napoli, La scuola di Pitagora editrice, 2017, pp. 49-50.

²⁵ *Ibidem*, pp. 51-52.

²⁶ *Ibidem*, p. 51.

²⁷ Cioran, *Caiete: 1957-1972*, Cuvânt înainte de Simone Boué, traducere din franceză de Emanoil Marcu și Vlad Russo, București, Humanitas, 2016, p. 107.

²⁸ Fabio Ciaralli, *op. cit.*, p. 49.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, p. 54.

³¹ Cioran, „Oceanograf al ororii”, convorbire cu Fritz J. Raddatz, *Die Zeit*, 4 aprilie 1986, în *Convorbiri cu Cioran*, București, Humanitas, 2004, p. 178.

transforma sau, cel puțin, va trece inițial printr-o distopie dacă s-ar încerca realizarea ei într-o societate care respectă cu sfințenie libertățile individului. Deși în mare parte tendențios³², cu o linie clar trasată (Cioran nu poate fi decât vinovat), Patrice Bollon observă totuși cu destulă îndreptățire în *Cioran, l'hérétique* că „la jumătatea drumului dintre utopie și un cinism gestionar; între despotism, anarhie și neant, stă posibilitatea unui Oraș liber, care să nu fie o simplă ficțiune – realitate greu de pus pe picioare, și încă și mai dificil de întreținut, de care nu ne putem apropia decât într-un mod imperfect, fără îndoială, dar la care, în definitiv, Cioran s-a raliat (...) fără cea mai mică ambiguitate”³³. Părtinitor, Patrice Bollon va decreta malițios că „e dificil de imaginat o ispășire mai eclatantă”³⁴, ca cea la care a recurs cu sirenitate Cioran.

Cuvintele și aspirațiile tânărului Cioran șfichiuite, pocnesc, dar nu au putut și nici nu pot umple magazia unui revolver: „Cine caută o epocă din timiditate sau erudiție e domol și laș. Întreagă istoria universală s-o consideri câmp de desfășurare a vitejei tale”³⁵.

În *Mișcarea legionară și ortodoxia: portrete românești*, Cristian Sandache denunță faptul că „a scrie despre legionarism se acceptă, cu condiția ca acest curent și exponenții lui să fie prezentați în continuare în culori întunecate, fără niciun fel de nuanțare. (...) În atari condiții, obiectivitatea analizei științifice este pusă sub semnul întrebării, iar istoria însăși devine o umilă anexă a unor interese oculte. Legionarii n-au fost nicidecum niște «îngeri căzuți» (...) fie și pentru faptul că istoria este întotdeauna mult mai complicată și mai nuanțată, decât avem impresia că ne apare la un moment dat”³⁶.

Nici Cioran, pentru câțiva ani simpatizant al legionarismului și mare admirator al Căpitanului, n-a fost vreun *înger căzut*, ci un tânăr gânditor îmbătat de falsa posibilitate pe care o ofereau aceștia României de a arde etapele, de a-și schimba statutul într-un chip mistic. Pentru tânărul Emil Cioran, istoria nu era o umilă consemnare a actelor celor puternici, Istoria era însăși acțiunea celor puternici, „politicieni” sau „dominatori”. Egocentrice, fanatici, inflexibili, ei reușesc să prindă masele în tăvălugul proiectelor lor exercitând asupra-le teamă, adulație, fascinație. Calitățile

³² Dacă Nae Ionescu este „marele corupător politic al tinerei intelighenții române dintre cele două războaie mondiale” (p. 91), A. C. Cuza nu e decât un „senil profesor de economie” (p. 78), cu o ironie mediocră, Patrice Bollon ne reamintește că „Marele Român” Corneliu Zelea Codreanu era în înscrisurile civile Zelinski, jumătate polonez, jumătate german (p. 79) etc. Patrice Bollon, *Cioran, l'hérétique*, Paris, Gallimard, 1997.

³³ Patrice Bollon, *Cioran, l'hérétique*, Paris, Gallimard, 1997, p. 188.

³⁴ *Ibidem*, p. 140.

³⁵ Cioran, *Despre Franța*, București, Humanitas, 2011, p. 94.

³⁶ Cristian Sandache, *Mișcarea legionară și ortodoxia: portrete românești*, București, Editura Mica Valahie, 2013, pp. 196-197.

unui dominator, „iubire pasionată pentru o comunitate, dar dispreț față de oameni; cinismul forței; cultul succesului și al riscului; nici o spaimă în fața tragediei și nici un fel de remușcare”³⁷.

Incompatibilitatea dintre înaltul gând metafizic și observațiile fruste, legate de existența într-un social supus normelor și deciziilor mereu perfectibile ale mediocrității politice, asumarea paradoxalului („Totul devine – la un moment dat – politic, precum totul – tot la un moment dat – devine mistic.”³⁸), pendularea între dorința de-a avea glorie, recunoaștere și cea de a fi retras, necunoscut, de a avea o netulburată liniște – atât de necesară meditației, actului creației –, alternarea traiului de *bon viveur* cu cel de pustnic, scrierile, acțiunile, existența lui Cioran, toate fracturate, pot fi înțelese ca rezultat al unei perpetue situații într-o demonică tensiune sau pot fi catalogate cu superficialitate drept semne ale unui cabotinism de duzină. Un lucru e cert, atâta cât este, „greșeala” lui Cioran nu poate fi înțeleasă sau iertată de „cine n-a disperat de destinul României niciodată”³⁹.

Rămâne să i se reproșeze neîncetat ce-i reproșa și Eugène Ionesco tatălui său, că-n politică «era ca toată lumea», că la un moment dat a cedat și a mers laolaltă cu ceilalți în sensul istoriei. Învinuire nedreaptă, socotește peste ani și ani Ionesco, atunci când detașat poate observa: „Curenți de nebunie zguduie lumea. Ca să rezisti acestor curenți trebuie să-ți spui că istoria se înșală întotdeauna, în vreme ce în general se crede că istoria are întotdeauna dreptate”⁴⁰. Or, farsa democratică de-atunci ca și cea de-acum, dac-ar mai fi receptată cu aceeași durere, străluminează soluții nefirești, nebunești. Indiferent de circumstanțe, pentru cei mai mulți îngenuncherea unei mari lucidități va rămâne o greșeală de neiertat.

În *Noica: vămile gazetăriei*, Ion Dur scrie despre bunul prieten al lui Cioran, nerisipitorul frate întru filosofare, că, deși aderase la Mișcarea Legionară, „*istmul moral al ființei lui Noica nu era integral distrus*”⁴¹. Autorul eseului despre rătăcirea – cu acte în regulă, de astă dată – a lui Constantin Noica, ne pune în gardă: „Este nevoie să refacem, azi, judecățile de valoare, înlăturând imixtiunea ideologicului din silogismele interpretării, și să ocolim supralicitarea politicului atunci când abordăm operele celor din generația '30”⁴².

³⁷ Emil Cioran, *Schimbarea la față a României*, în *Opere, I. Volume (1)*, București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2012, p. 568.

³⁸ *Ibidem*, p. 538.

³⁹ *Ibidem*, p. 436.

⁴⁰ Eugène Ionesco, *Prezent trecut, trecut prezent*, traducere de Simona Cioculescu, București, Humanitas, 1993, p. 23.

⁴¹ Ion Dur, *Noica: vămile gazetăriei*, Cuvânt înainte, Gheorghe Vlăduțescu, Institutul European, Iași, 2009, p. 224.

⁴² *Ibidem*, p. 13.

Odată ce Noica a rămas în țară, legionarismul său declarat a fost supus unor condamnări succesive. După războiul pierdut, în pliurile rateurilor democrației postdecembriste... Plecat din țară, Cioran a scăpat de furia duplicitarilor săi conaționali, dar simpatia lui pentru fenomenul legionar rămâne să fie condamnată, atât timp cât nu vom găsi răspunsuri la eternele întrebări: cine suntem, ce vrem, care e locul nostru în istorie.

BIBLIOGRAFIE

- Alexandrescu, Sorin, *Paradoxul român / The Romanian Paradox*, București, Editura Univers, 1998.
- Bollon, Patrice, *Cioran, l'hérétique / Cioran The Heretic*, Paris, Gallimard, 1997.
- Ciaralli, Fabio, *Emil Cioran. Odissea della lucidità / Emil Cioran. The Lucidity's Odyssey*, Napoli, La scuola di Pitagora editrice, 2017.
- Cioran, *Caiete: 1957-1972 / Notebooks: 1957 - 1972*, Cuvânt înainte de Simone Boué, traducere din franceză de Emanoil Marcu și Vlad Russo, București, Humanitas, 2016.
- Cioran, *Despre Franța / About France*, București, Humanitas, 2011.
- Cioran, Emil, *Opere, I. Volume (1) / Works, I, Volumes (1)*, București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2012.
- Cioran, Emil, *Opere, II. Volume (2). Publicistică. Manuscrise. Corespondență / Works, II, Volumes (2). Manuscripts. Correspondence*, București, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2012.
- Cioran, Emil, *Țara mea. Mon pays / My Homeland*, București, Humanitas, 1996.
- Dur, Ion, *Noica: vămile gazetăriei*, Cuvânt înainte, Gheorghe Vlăduțescu, Institutul European, Iași, 2009.
- Furet, François, *Trecutul unei iluzii. Eseu despre ideea comunistă în secolul XX / The Passing of an Illusion : The Idea of Communism in the Twentieth Century*, București, Humanitas, 1995.
- Liiceanu, Gabriel, *Caiet de răscolit gânduri sau Despre misterioasa circulație a ideilor de-a lungul timpului / Notebook for Thoughts or About the Mysterious Circulation of Ideas over Time*, București, Humanitas, 2019.
- Pătrășcanu, Lucrețiu, *Sub trei dictaturi / Under Three Dictatorships*, Cuvânt înainte și tablou bio-bibliografic de Victor Ionescu, București, Editura 100+1 Gramar, 1996.
- Reschika, Richard, *Introducere în opera lui Cioran / Introduction in Cioran's Work*, traducere de Viorica Nișcov, București, Editura Saeculum I.O., 1998.

- Sandache, Cristian, *Mișcarea legionară și ortodoxia: portrete românești*, București, Editura Mica Valahie, 2013.
- Secară, Adi George, „Procesul Tinereții lui Cioran: nebunie, luciditate deformată, dobitoceală sau/și un fel de decadență în răspăr? – «Procesul lui Cioran» de Adrian Buzdugan”, site bookhub, disponibil online la: <https://bookhub.ro/procesul-tineretii-lui-cioran-nebunie-luciditate-deformata-dobitoceala-sau-si-un-fel-de-decadenta-in-raspar-procesul-lui-cioran-de-adrian-buzdugan/> accesat la data de 21 decembrie 2020.
- Turcan, Nicolae, *Cioran sau excesul ca filosofie / Cioran or The Superabundance like Philosophy*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2008.
- Vălcan, Ciprian, *Cioran, un aventurier nemișcat. Treizeci de interviuri / Cioran, An Immovable Adventurer. Thirty Interviews*, București, Editura ALL, 2015.